

Gülistan'ın çığığını örten, Yusuf Tarık'ı paranteze alan el

<https://serbestiyet.com/gunun-yazilari/gulistanin-cigligini-orten-yusuf-tariki-paranteze-alan-el-238560/>

Gülistan için susan yüzlerce el, Yusuf Tarık'ın adını küçülten o tek kalem, cenazesine katılmayan her bir bakan, evladını kaybetmiş bir babayı konuşmasın diye susturan o müdahale... Hepsi aynı zeminin üzerinde duran birer dişlidir.

Mustafa Yeneroglu, 26.04.2026

Tunceli'de 2020 Ocak'ında genç bir kadın, gün ortası, şehrin göbeğinde ortadan kayboldu. Gülistan Doku 21 yaşındaydı, Munzur Üniversitesi öğrencisiydi, hayata yeni başlıyordu. Kaybolmasının ardından, altı yıl boyunca ailesi onun sesini duyurmaya çalıştı; meydanlarda, mahkeme koridorlarında, sosyal medyada, sokaklarda. Altı yıl boyunca devlet bu çığığa bir cevap vermedi. Dosya kapalı kaldı, tanıklar susturuldu, deliller kayboldu, izler silindi. Ve sessizlik, zamanla kendisi bir cevaba dönüştü.

Henüz soruşturma devam ettiği için kesin bir isnatta bulunmak elbette doğru olmaz. Ancak altı yıl sonra iddia edilen o ki Gülistan sadece kaybedilmemişti; kaybedilişi, dönemin Tunceli Valisi'nin oğlunun zanlı olduğu bir cinayet dosyasıyla örtülmüştü. Ve bu örtü, bir kişinin eliyle değil; kuvvetle muhtemel bir valinin etrafında kümelenmiş geniş bir halkanın elleriyle atılmıştı: başhekim, doktorlar, sağlık görevlileri, valilik korumaları, polis memurları, dosyayı önünden geçiren savcılar ve hakimler, evrakı imzalayan memurlar. Eski Tunceli Valisi Tuncay Sonel dahil on iki kişi hakkında tutuklama kararı çıktı; ama gerçek sayı, muhtemelen çok daha fazla, çünkü bir dosyanın altı yıl kapalı kalabilmesi için çok sayıda elin ya imzasını atması ya da göz yumması gerekir.

Gülistan'ın katledilmesi korkunç bir suçtur. Ancak, iddialar doğruysa, o suçun altı yıl boyunca görünmez kılınabilmesi bir rejim meselesidir.

Hukuk Devleti Bir İşleyiştir

Türkiye'de hukuk devleti tartışması çoğu zaman metin düzeyinde kalır. Anayasa'nın ikinci maddesi, yasaların lafzı, mahkemelerin varlığına bakılır ve amaca ulaşıldığı varsayılır. Oysa hukuk devleti bir biçim değil, bir işleyiştir; insan haklarının fiilen korunduğu, kamu gücünün fiilen sınırlandığı bir pratiğin adıdır. Hukuk devleti, iktidarın kendini bağlı hissettiği normlar düzenidir. İktidar hukuka kendini bağlı hissetmiyorsa ve daha önemlisi, bağlanmamanın bedelini ödemiyeorsa, ortada hukuk devleti değil, hukuk kılığına girmiş bir iktidar vardır.

Bu durum bir günde oluşmadı, elbette. Osmanlı'dan devralınan aklı, Cumhuriyet'in erken dönem tepeden inmece reform mantığıyla ve devleti toplumun önüne yerleştiren kurucu refleksiyle birleştiğinde, hukuku bir sınırlama değil, bir araç olarak gören siyasal kültür kurumsallaştı. Her kriz döneminde denge-denetim mekanizmaları önce güçlendirildi, sonra araçsallaştırıldı, nihayet etkisizleştirildi. Her seferinde "olağanüstü" koşullar, biraz daha fazla kalıcı hale getirildi; istisna, zamanla kuralın kendisi oldu.

Bugün geldiğimiz noktada yargı, iktidarın iradesine karşı bir fren değil; ekseriyetle iktidarın iradesini hukuk diline tercüme eden bir mekanizma olarak çalışıyor. İstanbul'da yürütülen yargılama süreçlerinden seçilmiş belediye başkanlarının yerine kayyım atanmasına, muhalif gazetecilerin TCK 217/A ile susturulmasından AYM ve AİHM kararlarının uygulanmamasına ve KHK ve FETÖ yargılamalarına kadar bütün örnekler aynı örüntünün farklı görüntüleridir. Bu tablo karşısında hukukun işlevini yeniden tarif etmek gerekiyor. Türkiye'de hukuk, otoriteyi sınırlayan değil, genelde otoritenin sınırsızlığını örten bir örtü olarak işletiliyor.

Örtbasın Koridoru: Görevini Yapmayanlar

Bir valinin oğlunun işlediği iddia edilen o suç, tek başına bir valinin eliyle örtülemez. Gülistan'ın dosyasının altı yıl kapalı kalabilmesi için, o dosyanın üzerinden geçen her elin ya aktif olarak örtbasa katılması ya da bilerek görmemeyi seçmesi gerekir. Adli muayeneyi yapan hekim, ifade alan polis, evrakı havale eden kâtip, delilleri toplaması gereken kriminal birim, soruşturmayı yürütmesi gereken savcı, itirazları değerlendirmesi gereken mahkeme, şikâyetlerin ulaştığı valilik, bakanlık müfettişleri, iç

denetim birimleri... Bunların her biri, kendi kademesinde bir karar verdi; ya konuşmadı, ya soru sormadı, ya “kendisini ilgilendirmedigine” karar verdi, ya da imzasını attı geçti. Hannah Arendt’in “kötülüğün sıradanlığı” tezindeki asıl sezgi budur. Büyük kötülükler, birkaç canavarın iradesiyle değil, binlerce sıradan insanın düşünmeyi bırakmasıyla mümkün olur. Eichmann’ı Arendt’in gözünde çarpıcı kılan şey, onun istisnai bir kötülük abidesi değil, tam tersine düşünmeyi bırakmış, yalnızca görevini “iyi yapmaya” çalışan bir bürokrat olmasıydı. Aldığı emri sorgulamadı, imzaladığı evrakın ne anlama geldiğini düşünmedi, kendini “sistemin bir dişlisi” olarak gördü. Arendt’e göre bu düşünmeme hali kötülüğün motorudur; çünkü büyük suçlar büyük iradeyle değil, iradenin kurumsal bir dişliye devredilmesiyle işlenir.

Tunceli’de altı yıl boyunca dosyaya dokunan onlarca memurun her biri, kendi payına düşen kısmı “sıradanlaştırdı”. Başhekim raporu yazarken bir ailenin hayatını yazdığını düşünmedi; koruma ifade verirken korkunç suçları örtmüştü olabileceğini kabullenmedi; savcı dosyayı rafa kaldırırken bir annenin altı yıllık çığlığını duymadı. Her biri kendi küçük istisnasını üretti: “Benim görevim bu kadarını yapmak”; “Üstlerim böyle istedi”; “Bana düşen sorgulamak değil”. Bu küçük istisnaların toplamı, Gülistan’ı ikinci kez kaybettirdi, bu sefer unutturmaya çalışarak.

Bu ağın nasıl işlediğini anlamak için arkasındaki teşvik sistemine de bakmak gerek. Bu düzende doğruyu söyleyen, ‘sistemin dişlisi’ olmayan memur terfi etmez, sürgüne gönderilir; itiraz eden savcı dosyadan alınır, başka bir ile atanır; rapor yazan hekim “fazla meraklı” damgası yer, kariyeri kapanır. Yüzünü çeviren, gözünü yumansa terfi eder, takdir toplar, madalya alır. Sistem, erdemi cezalandırıp itaati ödüllendirecek şekilde kurulmuştur ve bir kez bu şekilde kurulduğunda, artık “kötü niyetli” memura ihtiyaç kalmaz. Sıradan, kariyerini düşünen, ailesini geçindirmek isteyen memur bile bu dişlinin parçası olur. Sonel’in örtbasını mümkün kılan, onu çevreleyen memurların ahlaki çöküntüsünün yanında o çöküntüyü bir hayatta kalma stratejisine dönüştüren kurumsal yapıdır.

Memura Parantez Açtıran O EI: KHK’lı Babanın Öldürülen Oğlu

Kahramanmaraş’ta temelde aynı anlayışın başka bir yüzünü gördük. Bir ortaokulda, emniyet müdürü babasının silahlarıyla dokuz arkadaşını ve öğretmenini katleden bir çocuğun ardından, Adli Tıp’a getirilen küçük tabutların kayıt listesinde dokuz çocuğun adı normal yazılmış; bir çocuğun adı ise parantez içinde, küçük harflerle yazılmıştı.

Parantez içindeki çocuğumuzun adı, Yusuf Tarık Gül'dü. Babası Burak Gül, KHK ile işinden atılmış, FETÖ suçlamasıyla 1780 gün cezaevinde kaldıktan sonra geçtiğimiz günlerde tahliye edilmişti.

O parantezi çizen memurun zihninden ne geçtiğini düşünmek gerek. Çünkü o parantez muhtemelen bir emirle gelmedi; hiçbir genelge "KHK"lı yakınlarının adları küçük harfle ve parantez içinde yazılacak" demez. O parantez, bir memurun kendi başına verdiği bir karardır, ama "kendi başına" derken kastedilen, onun yalnızlığı değil, içselleştirdiği bir hiyerarşinin sesidir. O memur, muhtemelen, birlikte öldürülen bu dokuz çocuğun eşit olmadığını, sekizinin "bizim", birinin "öteki" olduğunu düşünüyordu. Bu bilgi ona sözlü olarak verilmedi; yıllar içindeki atmosferden, devlet dilinden, amirinin yüz ifadesinden, meslektaşının esprisinden, kendine laf gelir korkusundan, televizyon haberlerinden damla damla öğretildi. Ve o bilgi onun eline kalemi aldığı anda, parantezi kendiliğinden çizdirdi.

Bu, istisna düzeninin en karanlık halidir, çünkü kötülük ve haksızlık yapmak artık emir gerektirmez. Düzen, memurun iç sesine yerleşmiştir. O memur kendince "doğru" olanı yaptı; listeyi devletin beklediği biçimde düzenledi, hiyerarşiyi kayda geçirdi, "dikkatli" davrandı. Üstlerine de bir mesaj verdi: "Ben sizdenim, farkındayım, ayırt edebilirim." Belki terfi umdu, belki sadece dikkat çekmek istedi; fark etmez. Fark eden, o parantezin bir memurun zihninde kendiliğinden belirebildiği bir düzenin kurulmuş olmasıdır.

Çıplak Hayat

Agamben, istisna halinin mağdurunun yaşamını "çıplak hayat" olarak adlandırır. Hukuk tarafından artık korunmayan, ancak hukukun dışına itildiği için güç karşısında daha açık hale gelen bir yaşam. Gülistan Doku, tam da bu çıplaklığın içindeydi. Onu korumakla yükümlü olan hukuktu; ama bu düzende hukuk, arkasındaki otoritenin gücünün izin verdiği kadar konuşur. O irade güçlü bir vali karşısında onu korumaya değer görmediği için hukuk altı yıl boyunca sustu.

KHK'lı babanın evladı da aynı "çıplaklığın" bir başka halidir. 1780 gün cezaevinde, evladından uzakta kalmış bir baba gerekçesiyle oğlunun adı kayıtlarda küçültülüyor. Ve bu çıplaklık sadece babayı değil, evladını da kuşatıyor, ölümünde bile.

Bir toplumun ölçüsü, en güçsüz üyesini nasıl koruduğudur. Sokak ortasında kaybolan bir genç kadın, yabancı oldukları için ölümleri meçhulde bırakılan başka genç kadınlar,

zaman aşımına uğratılan yüzlerce faili malum cinayetler, devlet öyle karar vermiş diye masumiyetleri yok sayılarak yıllardır cezaevinde tutulan insanlar, TCK 217/A'nın hangi maksatla çıkartıldığını çok iyi bilerek maddenin lafzına takılmadan uygulayan savcı ve hakimlerin uslansın diye cezaevine yolladığı gazeteciler, adı paranteze alınan "ötekinin" çocuğu, kayyım atanmış bir şehrin seçmeni, seçildiği makamdan cezaevine gönderilen bir belediye başkanı; bunların hepsi aynı çıplaklığın farklı yüzleridir. Devlet adına hareket ettiğine ve yaptıklarından bizzat sorumlu olmadığına kendilerini inandırmış kişilerde hep benzer refleksi görüyoruz. Ve bu çıplaklık sadece mağdurları değil, o mağduriyeti görmemeyi seçen toplumu da dönüştürüyor.

Dehşeti Mümkün Kılan Zemini Konuşmak

Gülistan'ın ardından konuşulması gereken, failin kim olduğu ya da dosyayı hangi elin açtığı değildir sadece. Konuşmamız gereken, bu ülkede güçlü iddialara göre bir valinin en ağır suçları örtbas edebildiği, onlarca memurun yüzünü çevirebildiği, bir savcının yıllarca soru sormayabildiği bir yapının nasıl kurulduğudur. Bu yapı tek bir kararla kurulmadı; onlarca yılın kurumsal aşınmasıyla, her krizde denge-denetleme mekanizmalarının biraz daha araçsallaştırılmasıyla, güçlü olanın hukuku bir sınır olarak değil bir kaynak olarak görmesiyle, erdemin cezalandırılıp itaatin ödüllendirildiği bir teşvik sisteminin yerleşmesiyle kuruldu.

Bu nedenle çözüm de tek bir davayla, birkaç tutuklamayla gelmez. On iki kişinin tutuklanması önemlidir, ama o on iki kişinin arkasında, haksızlığa yüzünü çevirmiş, susmuş, imzasını atmış yüzlerce memur var; ve onların arkasında, o memurları öyle davranmaya iten bir kurumsal kültür var. Hukuk devletini yeniden kurmak, bu zincirin her halkasına dokunmayı gerektirir. İktidarın kendini hukuka bağlı hissettiği bir kültürü, görevini yapanı cezalandırmayan bir bürokrasiyi, emirle değil vicdanla çalışan bir yargıyı, korkuyla değil hak duygusuyla davranabilen bir memuriyet anlayışını yeniden inşa etmeyi gerektirir.

Aksi halde her birkaç yılda bir, büyük ihtimalle bir savcının cesaretiyle değil yukarıdaki dengelerin değişmesiyle açılmış bir dosyadan başka bir dehşet daha öğreneceğiz. Ve her defasında faili tek başına konuşacak, en basit hukuksuzluktan en ağır vahşete uzanan zemini konuşmayacağız.

Oysa fail, ancak onu üreten zeminle birlikte değerlendirildiğinde gerçekten anlaşılabilir. Zeminsiz bir fail, tek başına bir canavardır ve canavar hikâyeleri, tam da zemini

görünmez kılmanın en eski yoludur. Gülistan için susan yüzlerce el, Yusuf Tarık'ın adını küçülten o tek kalem ve daha niceleri...

Hepsi aynı zeminin üzerinde duran birer dişlidir. O zemin ise kendi kendine değişmez; ancak toplum "gördüm ve susmayacağım" dediğinde çatlamaya başlayacaktır.